

Deuter. xxiii, 12: «Habebis locum extra castra, ad quem egressariis ad requisita naturæ, gerens paxillum in balteo: Cumque sederis, fodies per circuitum, et egesta humo operies quo revelatus es.» Idque duas ob causas, ut ibidem insinuatur: 1, ut castra servarentur munda contra morbos: 2, propter honorem Aræ fœderis, in qua Deus habitabat in medio castrorum.

10. Quæres 5: An omnes immundi, qui cocontrahebant immunditiam legalem, simul contraxerint peccatum? Vel: An omnis immunditia legalis (erat enim duplex immunditia hebræorum,) fuerit peccatum? Respondeo: Non omnis erat vetita præcepto Dei, ut comedere carnes immundas, sanguinem, adipem: (Levit. xi per totum.) Item comedere morticinum, vel lanijatum à bestiis, (Levit. xxii, 8.) Item tangere morticina immundorum, et tangere reptilia: (Levit. xi, 43.) Igitur per horum esum, vel contactum non tantum contrahebatur immunditia legalis, sed etiam peccatum. Altera immunditia non erat vetita præcepto Dei, sed solùm indicata et statuta; ut tangere leprosum, vel seminiflum, pati lepram, fluxum seminis, menstrua. Nam de his non dicitur: *ne tangatis ea, sed, qui tetigerit, immundus erit*: unde hæc non erant peccata, sed tantum inducebant irregularitatem legalem. Vide Cornelium in caput 5 Levitici.

11. Quæres 6: Qualis erat illa aqua, qua immundi aspergebantur et mundabantur? Respondeo: Erat aqua lustralis, seu aqua lustrationis, vel expiationis, cui cineres russæ vaccæ erant infusi. Fiebat autem hoc modo: Sacerdos accipiebat russam vaccam sine macula, quæ non portaverat jugum. Hanc immolabat extra castra, et totam comburebant cum ligno cedrino, cocco bis tincto et hysopo. Illius cineres collecti spargebantur in aquam vivam, id est fontanam, seu fluentem. Et tunc aqua illa cineribus inspersa adhibebatur ad immundos purificandos: (Num. xix, 2.)

12. Nota 4: Hæc vacca in deserto immolabatur extra castra. In terra vero Palæstina immolabatur Jerosolymis extra portam. Et inde cineres deferabantur ad singula oppida, ut ubique haberent aquam lustrationis pro usu quotidiano. Omnes enim immunditiæ per hanc aquam

tollebantur, ut colligitur ex illo Hebr. ix, 13: «Si enim sanguis bircorum, et taurorum, et cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis etc.»

43. Nota 2: Tradunt hebræi, et ex eis Burigiensis addit. 2 in c. 19 Num., quod sex tantum vaccæ russæ fuerint immolate per totam durationem à Moyse usque ad Christum. Prima tempore Moysis: Secunda tempore Esdrae: Tertia et quarta tempore Simeonis justi, qui fuit Pontifex per annos octoginta: Quinta et sexta tempore Joannis Pontificis, qui fuit pater Mathathia, à quo descendederunt Machabæi. Quod tamen non est verisimile. Nam pauci cineres unius vaccæ, quæ tempore Moysis immolata est, non poterant sufficere per tot annos, quot inter Moysen et Esdram elapsi sunt præsertim pro tanta judæorum multitudine, et pro quotidianis purificationibus, quæ ex præcepto Dei fiebant. Unde verisimilius est quod tradunt Lyranus et Cornelius, singulis annis unam vaccam esse immolatam.

14. Quæres 7: Quid significabant tot ac tam diversæ purifications judæorum? Respondeo: Erant figuræ sacramenti Pœnitentiae, et significabant, quam feria futura esset contritio, confessio, purificatio et munditia christianorum: quam accuratum examen conscientiæ; quam diligens solicitude ad eluendam vel minimam labeculam animæ.

CAPUT XV.

DE OBSERVANTIIS LEGALIBUS.

Observantiæ legales, quibus judæi discernebantur à gentilibus, erant variæ: 1. Discretio ciborum mundorum ab immundis: 2. Abstinencia à sanguine et adipe: 3. Jejunia: 4. Vota: 5. Juramenta: 6. Solemnitates festorum: 7. Annus remissionis: 8. Jubilæum: 9. Rasio vel tonsio capitum ac barbæ: 10. Certus usus vestium. Vide Divum Thom. in 1. 2, quæst. 102, artic. 6. Dicam aliquid de singulis.

DE DISCRETIONE CIBORUM MUNDORUM AB IMMUNDIS.

1. De hac discretione potissimum agitur Levit. xi, et Deuter. xiv. Ex quibus locis colligi possunt aliquot regulæ: 1 de pecoribus: 2 de piscibus: 3 de avibus: 4 de aliis. Et quidem de pecoribus est hæc regula generalis: Omne animal, quod in duas partes findit ungulam, et ruminat, comedetis, ut bovem, ovem, capram, cervum, capream, bubalam, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum, (Levit. xi, 3, et Deut. iv, 4.)

2. Ex quo deducuntur aliae tres: Prima quod nec ruminat, nec ungulam dividit, immundum est: (Levit. xi, 26:) Secunda quidquid autem ruminat quidem, sed ungulam non dividit, etiam immundum est, ut camelus, lepus, cherogryllus, (Levit. xi, 4, et Deut. xiv, 7.) Tertia quidquid non ruminat, etiamsi ungulam dividat, immundum est, ut sus, (Levit. xi, 7, et Deut. xiv, 8.)

3. De piscibus sunt duæ regulæ: Prior: omne quod habet pinnulas et squamas tam in mari, quam in fluminibus, et stagnis, comedetis: Posterior: quidquid non habet pinnulas et squamas, immundum et abominabile est, (Levit. xi, 9, et Deut. xiv, 9.)

4. Aves immundæ, quibus non licebat vesci, erant hæ: aquila, gryps, halicætus, ixion, milvus, vultur, corvus, struthio, noctua, larus, accipiter, bubo, mergulus, ibis, cygnus, onocrotalus, porphyrio, herodius, charadriion, upupa, vespertilio, (Levit. xi, 13, et Deut. xiv, 12.)

5. De aliis erant hæ regulæ: Prima: omne de volucribus, quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis: (Levit. xi, 20.) Secunda: quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram, comedere debetis, ut est bruchus, attacus, ophiomacus, locusta, (Levit. xi, 21.) Tertia: immunda, seu polluta sunt mustela, mus, crocodillus, mygale, chamaeleon, stellio, lacerta, talpa, (Levit. xi, 29.) Quarta: omne, quod reptat super terram, abominabile erit, (Levit. xi, 41.) Quinta: quidquid super pectus quadrupes graditur, et

multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est. (Levit. xi, 42.)

6. Nota 1. Immundum dupliciter sumitur in Scriptura. Primò pro polluto, abominabili, execrando, quod non liceat comedere. Sic sumitur locis jam citatis. Secundò pro debili vel maculoso, quo liceat quidem comedere, sed non offerre in sacrificium. Sic sumitur Deut. xii, 15: «Sin autem comedere volueris, et te esus carnium delectaverit, occide, et comedere juxta benedictionem Dei tui, quam dedit tibi in urbibus: sive immundum fuerit, hoc est, maculatum et debile; sive mundum, hoc est, integrum et sine macula, quod offerri licet, sicut capream et cervum, comedes, absque esendum taxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes.»

7. Nota 2. Præter immunda animalia, de quibus jam dictum est, erant etiam alia, quæ tametsi ex suo genere munda essent, tamen censebantur immunda propter aliquam circumstantiam. De quibus intelligi debent hæc Scripturæ testimonia: Exod. xxi, 28: «Si bos cornu percusserit virum, aut mulierem, et mortui fuerint, lapidibus obruetur, et non comedetis carnes ejus.» Et Exod. xxii, 31: «Carnem, quæ à bestiis fuerit prægustata, non comedetis, sed projicietis canibus.» Et Levit. vii, 19: «Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni.» Et Levit. xi, 34: «Omnis cibus, quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit.» Et Deut. xiv, 24: «Quidquid autem morticinum est, ne vescamini ex eo.»

8. Quæres 1: Quid significabat illa discretione ciborum mundorum ab immundis in veteri Testamento? Respondeo: Significabat discretionem judæorum et gentilium. Nam judæi in veteri Testamento censebantur mundi, sancti, impolluti: gentiles verò immundi, et polluti. De judæis dictum est Deut. xiv, 2: «Populus sanctus es Domino Deo tuo.» De gentilibus verò Matth. vii, 6: «Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.» Et Matth. xv, 26: «Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus.»

9. Quæres 2: Quis sustulit hanc discretionem inter ju-

dæos et gentiles? Respondeo: Christus, qui ex iudeis et gentilibus fecit unam Ecclesiam, et abstulit medium parietem, quo à se mutuo dividebantur: (Ephes. ii, 14.) Huc etiam spectat illud Rom. iii, 29: «An judæorum Deus tantum? Nonne et gentium?» Et Rom. x, 12. «Non est distinctio judæi et græci.» Et Galat. iii, 28: «Non est judæus, neque græcus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque fœmina. Omnes enim vos unus estis in Christo Iesu.»

10. Quæres 3: Quis primò cognovit hoc mysterium? Respondeo: In veteri Testamento fuit incognitum: (Eph. iii, 5.) In novo primò omnium revelatum est Petro, quando vidit cœlum apertum, et descendens vas quoddam, velut linteum magnum, in quo erant simul animalia munda et immunda. Quo significabatur in Ecclesia simul fore iudeos et gentiles: (Act. x, 12.) Hoc intellige eo sensu, quo explicatum est: (c. ii, 9, num. 2.)

11. Quæres 4: An etiam in novo Testamento sit discretio ciborum mundorum ab immundis? Respondeo: Non est. Nam, ut ait Apostolus ad Titum i, 15: «Omnia munda mundis.» Et 1 Timoth. iv, 4: «Omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.» Ubi nota discrimen inter iudeos, christianos et hæreticos. Judæi abstinebant à quibusdam cibis ex præcepto Dei propter immunditiam legalem: christiani abstinent in quadragesima à carnibus ex præcepto Ecclesiæ non propter immunditiam, sed propter devotionem: hæretici abstinent à quibusdam cibis ex errore propter falsam persuasionem: (1. Timoth. iv, 2.)

DE ABSTINENTIA A SANGUINE ET ADIPE.

12. De hac abstinentia extat præceptum Levit. iii, 17: «Jure perpetuo in generationibus, et cunctis habitaculis vestris, nec sanguinem, nec adipem omnino comedetis.» Ubi aliqua notanda sunt: Primò, quod judæi in lege Mosaica non tantum prohibitus fuerit sanguis immolatius, id est, sanguis victimarum; sed etiam sanguis quotrumcumque animalium, quæ domi ad esum mactabantur, ut patet Levit. xvii, 10: «Homo quilibet de domo Israel et

de advenis, qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, et disperdam eum de populo suo, quia anima carnis in sanguine est.» Et infrà, vers. 14. «Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est.»

13. Secundò, quod hoc præceptum non tantum judæis fuerit datum in lege Mosaica, ut jam ostendi: sed etiam Noe et posteris ejus in lege naturæ, Genes. ix, 3: «Omne, quod movetur et vivit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia: Excepto, quod carnem cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim animalium vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum.» Et postea novis christianis in lege Evangelica, Act. xv, 29: «Ut abstineatis vos ab immolatis simulariorum, et sanguine, et suffocato.» Itaque tribus vicibus excessus sanguis: 1. In lege naturæ, antequam introducta esset discretio ciborum mundorum ab immundis: 2. In lege Mosaica, quando vigebat illa discretio: 3. In lege Evangelica, quando eadem discretio fuit abrogata.

14. Hæc triplex prohibitio facta est ob triplicem causam: Prima causa est, ut homines abstinerent ab effusione sanguinis humani: (Genes. ix, 5.) Altera est, quia sanguis est vehiculum, nutrimentum et tutela vitæ ac spirituum vitalium. Vita autem solius Dei est: ergo et sanguis soli Deo offerri debet. Quæ causa adducitur in secunda prohibitione, Levit. xvii, 11: «Quia anima carnis in sanguine est.» Tertia, ut judæi et gentiles faciliter possent uniri seu coalescere in unam ecclesiam. Quæ causa fuit, cur Apostoli interdicerent esum sanguinis. Nam gentiles comedebant sanguinem: judæi non item. Ne ergo fieret inter illos dissensio, utrique jussi sunt abstinere à sanguine (saltē ad initium nascentis Ecclesiæ) ut esset firmior illorum concordia et unitas.

15. Hæc abstinentia à sanguine multum differebat ab abstinentia ab adipe: 1. Quia abstinentia à sanguine præcepta fuit in lege naturæ, et in lege Mosaica, et in lege Evangelica, ut dixi. Abstinentia vero ab adipe solū in lege Mosaica: 2. Judæi debebant abstinere ab omni sanguine; non tamen ab omni adipe. Debebant

quidem abstinere ab adipe, qui seorsim in intestinis continetur, non tamen ab eo, qui carni adhæret, et illi quodammodo immixtus est. Rursum debebant abstinere ab adipe illorum animalium, quæ erant munda ad sacrificium, ut ab adipe ovis, capræ, bovis: non tamen ab adipe aliorum, quæ tantum erant munda ad comedendum, ut ab adipe cervi, bubali et similiū, de quibus suprà, n. 4. Vide Cornelium in cap. 3. Levit. v. 17.

DE JEJUNIIS.

46. Duplicia erant iudæorum jejunia: Alia communia seu publica: alia privata. Communia rursus duplicia: Alia stata et ordinaria, quæ singulis annis repetebantur: alia extraordinaria, quæ indicebantur ob aliquam præsentem, vel ingruentem calamitatem, et non repetabantur singulis annis. De prioribus intelligitur illud Zach. viii, 19: «Jejunium quarti, et jejunium quinti, et jejunium septimi, et jejunium decimi erit domui Iuda in gaudium et lætitiam, et in solemnitates præclaras.» Ubi insinuantur quatuor jejunia, quæ ordinariè à iudæis servabantur, ut notat S. Hieronymus, Rupertus et Riberia in locum citatum, Turniellus in Annalibus, anno mundi 2545, num. 42, Cornelius in cap. 32 Exodi, versu 19 et alii.

47. Primum erat jejunium quarti mensis, quod iudæis indictum fuit ob tabulas legis confractas. Cum enim Moyses descendens de monte Sinai, deferret tabulas legis ad castra, et videret populum choros ducere, et vitulum aureum adorare; iratus est, et ex pio zelo projectit tabulas ad radicem montis, et confregit. (Exod. xxxii, 19.) Putans enim indignum esse, si tabulas legis, quas jejunio quadraginta dierum obtinuerat, offerret populo, qui per ebrietatem et idololatriam factus erat transgressor legis. Hoc sensu Ambrosius libro de Elia et Jejunio cap. 6 ait: «Tabulas legis, quas accepit abstinentia, contempsit ebrietas.» Et quia hæc confractio tabularum facta est die decimo septimo quarti mensis, ideo indictum fuit jejunium eodem die, ut patet ex Calendario hebræorum apud Genebrardum in commentariis super Psalmos.

48. Secundum erat jejunium quinti mensis, quod ideo fuit indictum, quia hebræi quinto mense prohibiti sunt ex Cadesbarne ascendere montem Idumææ, et sic brevi compendio rectè transire in proximam terram promissionis: sed jussi redire in solitudinem per viam maris rubri, et quadraginta annis errare in solitudine in pœnam murmurationis contra Deum. Et quia non obtemperaverunt Deo, sed in montem Idumææ ascenderunt, plerique occisi sunt ab amorphæis, qui in illo monte habitabant: (Num. xiv, 33, et Deuter. 1, 40 et sequentibus.)

49. Tertium erat jejunium septimi mensis, quod indictum fuit ob cædem Godoliæ, quæ fuit hebræis valde perniciosa: (4 Reg. xxv, 25.)

50. Quartum erat jejunium decimi mensis, quod ideo indictum fuit, quia illo mense Ezechiel, et cæteri qui erant cum illo in captivitate Babylonica audierunt Jerusalem esse captam, et templum incensum. Vide auctores suprà citatos, qui hoc ferè modo explicant hæc quatuor jejunia.

51. Præter hæc ordinaria jejunia erant alia extraordinaria, quæ indicebantur ob aliquam præsentem vel imminentem calamitatem. Sic Josaphat rex Iuda indixit jejunium universo populo, quando moabitæ et ammonitæ veniebant contra illum ad bellum: (2 Paralip. xx, 3.) Sic Esdras indixit jejunium pro felici itinere, ne ab hostibus infestaretur, quando cum sociis suis, ex concensu regis Artaxersis, à captivitate Babylonica profectus est in Jerusalem ad domum Domini instaurandam: (1 Esdræ viii, 24.) Sic filii Israel jejunarunt tota die, quando à benjamitis cæsi et fugati sunt: (Judic. xx, 26.) Similiter quando à philistæis propter sua peccata affligebantur: (1 Reg. vii, 6.) Item quando Holofernes venit contra illos cum ingenti exercitu: (Judith. iv, 7.) Itemque quando crudele edictum regis Assueri contra ipsos promulgatum est: (Esther. iv, 3.) Ac denique quando volebant avertere iram Dei tempore Joachim filii Josiæ regis Iuda. (Jeremiæ xxxvi, 9.)

52. Hæc de publicis, seu communibus jejunis. Privata erant quæ quisque sibi, vel ex propria devotione, vel ex Dei instinctu assumebat. Sic Moyses accepturus à

Deo legem Decalogi, jejunavit quadraginta diebus: (Exodi xxxiv, 28.) Sic Elias fugiens persecutionem Je-zabelis, et tendens in montem Dei Horeb, jejunavit totidem diebus: (3 Reg. xix, 8.) Sic David, audita morte Abner, jejunavit usque ad occasum solis: (2 Reg. iii, 35.) Sic idem David, ægrotante filio, deprecatus est pro eo Dominum et jejunavit: (2 Reg. xvi.) Sic Sara filia Ra-guelis, cum objiceretur ipsi, quod septem viros occidisset, jejunavit tribus diebus et tribus noctibus: (Tobiæ iii, 10.) Sic Daniel orando et jejunando obtinuit à Deo, ut abreviarentur anni desolationis Jerusalem: (Dan. ix, 3.)

23. Christus in novo Testamento tribus potissimum modis commendavit nobis jejunium. Primo suo exemplo, quia jejunavit quadraginta diebus et quadraginta noctibus in deserto: (Matt. iv, 2.) Secundo ostendendo quanta sit vis et efficacia jejunii, Matth. xvii, 21: «Hoc genus dæmoniorum non ejicitur, nisi per orationem et jejunium.» Tertio prædicendo fore, ut ipsius discipuli, id est veri christiani, post ipsius mortem essent jejunaturi: Matth. ix, 45: «Venient dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt.» Et hoc factum est tempore Apostolorum, Act. xiii, 2: «Ministrantibus autem illis Domino, et jejunantibus, dixit Spiritus Sanctus.» Ecce Spiritus Sanctus loquitur jejunantibus. Idem post tempora Apostolorum observatum est ab omnibus veris christianis usque ad hæc nostra tempora, ut patet partim ex historiis Ecclesiasticis, partim ex praxi et antiqua consuetudine, quam à majoribus nostris accepimus. Videant an sint veri christiani, qui nunc, nunquam jejunant. An de illis Christus locutus sit, cum dixit: *Venient dies, cum auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt.*

DE VOTIS.

24. Vovere nihil aliud est, quam Deo aliiquid promittere. Porro in lege Mosaica, de qua nunc potissimum agimus, erant variae leges circa votum. Una generalis: alias speciales. Generalis erat hæc, Deut. xxii, 21: «Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requireret illud Dominus Deus tuus. Et si moratus

«fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis, et facies sicut promisisti Domino Deo tuo.»

25. Speciales erant triplices: alias de valore et irritatione voti: alias de redēptione: alias de materia. Leges primi generis de valore et irritatione voti, erant hæc: Prima de voto nazaræorum, Num. vi, 2: «Vir, sive mulier, cum fecerint votum ut sanctificantur, et se voleant Domino consecrare, à vino et omni, quod inebriare potest, abstinebunt.» Hoc votum erat ratum. Poterat tamen irritari, quoad mulieres, ut patebit ex sequentibus.

26. Secunda de voto filiæ, quæ erat sub potestate patris. Nam si aliquid vovisset, et pater, re cognita, eodem die non contradixisset, erat ratum, et servandum: si contradixisset, erat irritum: (Num. xxx, 4.) Quod dicitur de filia, debet etiam intelligi de filio sub potestate patris existente. Et quod de patre, debet etiam intelligi de tute, qui mortuo patre, succedit in jus et regimen paternum. Nota. Si pater semel absolvit consensisset in votum filiæ, non poterat illud postea irritare.

27. Tertia de voto uxoris, quæ similiter si aliquid vovisset, et vir ejus, re intellecta, non statim eodem die contradixisset, ratum erat votum: irritum, si secundum. (Ibidem v. 7.) Nota. Si sponsa, antequam nuberet, fecisset votum, patre consentiente juxta secundam legem, et postea nupsisset, poterat sponsus statim post contractum matrimonium, votum ejus irritare, non minus, quam si votum fecisset in matrimonio. Ita Abulensis in cap. 30 Numer. quest. 35. Quod intellige, si sponsus, ante initium matrimonium, nihil sciebat de hujusmodi voto. Ratio est, quia alioquin potuisset fieri, ut ipsi sponso, etiam invito et ignorantि, per hujusmodi votum præcedens injiceretur aliquod onus, quod ipse nec voluisse, nec tenebatur acceptare.

28. Quarta de voto viduæ et repudiatae: quæ si aliquid vovissent, votum erat ratum et tenebantur servare: (Ibidem vers. 10.) Non enim subjecta erant vel patri, vel marito, à quo votum ipsarum irritari posset.

29. Leges secundi generis de redemptione voti, erant hæc: Prima: homo, qui seipsum Deo obtulerat per votum, ut serviret in Tabernaculo, redimebat se precio à lege taxato: (Levit. xxvii, 2.) Hoc intellige de laicis, non autem de Levitis et Sacerdotibus. Erant enim duplia munia in Tabernaculo: Alia propria Sacerdotum aut Levitarum: alia, quæ poterant præstari à laicis, ut portare aquam et ligna pro sacrificiis, verrere atrium, sarta tecta templi curare. Ad priora soli Sacerdotes et Levites poterant se offerre per votum: ad posteriora laici. Si ergo Sacerdotes et Levites vovissent se semper in suis officiis ministraturos Domino, tenebantur id facere ex voto. Sic fecit Samuel levita, quem mater Deo devoverat; (Regum 1, 41.) Si autem laici vovissent se reliqua munia obitueros, idest, portaturos aquam et ligna in usum Tabernaculi, debebant votum suum pretio redimere. Idque dupli de causa: 1, ut illud pretium daretur Levitis et Sacerdotibus pro sustentatione: 2, quia non necesse erat hebreos portare aquam et ligna, cum gabaonite in peccatum fraudis, qua deceperant hebreos, ad id essent destinati: (Josue ix, 22.)

30. Secunda lex: Si quis vovisset Deo animal, quod immolari non poterat, debebat vendi pretio à Sacerdote taxando. Quod pretium, si ipse vovens dare voluisset, debebat insuper addere quintam pretii partem: (Levit. xxvii, 13.) Nota. Omnia animalia, quæ Deo vovebantur, poterant redimi à voente, exceptis animalibus mundis ad sacrificium. Quando autem redimebantur à voente, tunc ultrà pretium à Sacerdote taxatum, debebat addi quinta pars pro ipso Sacerdote, qui sustinebat onus taxandi et revendendi. Quod si vovens noluisset redimere animal, quod Deo voverat, poterat Sacerdos illud retinere, vel alteri vendere aut donare, ut colligitur ex illo, Num. xviii, 14: «Omne quod ex voto reddiderint filii Israel, tuum erit.»

31. Tertia lex: Si quis vovisset Deo domum suam, debebat vendi pretio à Sacerdote taxando. Quod si vovens voluisset illam redimere, debebat ultrà taxatum pretium addere quintam pretii partem: (Levit. xxvii, 14.) Hæc lex est similis præcedenti.

32. Quarta lex: Si quis vovisset Deo agrum suum hæreditarium, debebat astinari pretium agri juxta mensuram sementis. Et si vovens voluisset illum redimere, addebat quintam pretii partem, ut in præcedentibus: (Levit. xxvii, 16.) Nota. Qui vovebant Deo rem aliquam immobilem, ut domum vel agrum; libenter illam redimebant; etiam si ultrà taxatum pretium deberent addere quintam pretii partem. Ratio est, quia si non redemissent, illa nunquam ad eos fuisse reversa, ne quidem in jubilæo; sed absolutè transvisset in dominium Sacerdotum, qui quidem poterant eam vendere, sed ita, ut in jubilæo ad eos, tanquam ad veros dominos reverteretur: (Levit. xxvii, 21.)

33. Quinta lex: Si vovens agrum, non fuissest hæres illius, sed emptor, debebat illum redimere pretio à Sacerdote taxando, et illud pretium dare Sacerdoti: ita ut ager in Jubilæo posset redire ad dominum hæreditarium: (Levitici xxvii, 22.)

34. Lex tertii generis de materia voti, erat hæc: Primogenita munda ad sacrificium, ut primogenitum vobis, ovis, capræ non debebant Deo voveri: (Levit. xxvii, 26, et Num. xviii, 17.) Ratio ibidem insinuat, quia illa primogenita jam anteà erant Deo consecrata et debita ratione primogenitura: ergo non debebant iterùm consecrari et offerri per votum; ne votum videretur aliquid derogare priori consecrationi, quasi illa non fuissest plena et perfecta, sed voto potuisset perfici et firmari. Primogenita vero quæ non poterant immolari, vel debebant redimi à voente, vel, si ipse noluisset redimere, Sacerdos poterat ea sibi reservare, aut alteri vendere vel donare, (Levit. xxvii, 27.)

35. Tres supersunt difficultates: 1, de voto Jephthe: 2, de votis christianorum: 3, an liceat rem præceptam Deo vovere? Vel an res, quæ est in præcepto, possit esse materia voti? Est ergo prima quæstio, quid statuendum sit de voto Jephthe? In quo duo spectanda sunt: 1, ipsum votum: 2, impletio voti. Votum ipsum describitur Jud. xi, 30 his verbis: «Votum vovit Domino Jephthe, dicens: «Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihi que

«occurrit revertenti cum pace à filiis Ammon , eum holocaustum offeram Domino.» Impletio voti consistit in eo , quod ipse filiam suam unigenitam , quæ ei revertenti ex bello prima occurrebat , obtulerit Deo in holocaustum . Nunc queritur an ipse , et vovendo , et votum implendo , peccaverit , necne ? Aliqui dubitant , ut Augustinus quæstione quadragesima nona super Judices , ubi utramque partem statuit esse probabilem : item Cajetanus in c. 44 Judicum . Alii putant illum peccasse . Primo , quia votum ipsius ratione materiae repugnabat legi Mosaicæ . Vel enim voverat se immolaturum Deo quemcumque hominem primo egredientem et occurrentem , vel quodcumque animal . Neutrum licebat : non prius , quia vetitum erat lege Mosaicæ immolare hominem , (Deuter. xii, 31.) Nec posterius , quia similiter vetitum erat immolare quodcumque animal ; non enim licebat immunda animalia immolare : (Num. xviii, 15.) Secundo , quia si Deus approbasset ipsius votum , fuisse contentus solo voto , et impeditivisset executionem , non permittendo filiam ipsius interfici : sicut fuit contentus pia voluntate Abrahæ , et impedivit executionem , non permittendo filium ejus Isaac immolari . Hanc sententiam sequuntur Tertullianus libro tertio contra Marcionem cap. 4 , Anastasius Nicænus quæstione 36 , Procopius in cap. 44 Judic. , Auctor quæstionum veteris Testamenti , quæst. 43 apud Augustinum , et multi Rabbini , qui hoc insuper addunt votum Jephthe (quod ajunt fuisse stultum et temerarium) potuisse quidem irritari à Phinees Pontifice , qui tunc vivebat ; sed tantam fuisse superbiam utriusque , ut nec Jephthe , utpote princeps populi , dignatus sit petere ab eo voti relaxationem , nec Phinees , utpote Pontifex , dignatus sit eam illi offerre ; id est utrumque à Deo punitur esse . Vide Serarium in c. 44 Judicum , q. 47.

36. Alii rectius putant illum non peccasse . Primo , quia quod fecit , ex instinctu Spiritus Sancti fecit , ut docent Chrysostomus homil. 44 ad populum , Emissenus sermone de natali virginum , Joannes Arboreus lib. 9, c. 6 , Lorinus in cap. 23 Actorum . Et patet ex illo Judic. xi, 28 : «Factus est ergo super Jephthe Spiritus Domini .» Et mox sequitur : Votum vovit Domino . Sicut ergo Abra-

ham non peccavit , offerendo filium suum unigenitum ad immolandum , quia ex instinctu divino fecit : Ita nec Jephthe peccavit , offerendo filiam suam unigenitam ad immolandum , quia similiter ex instinctu divino fecit .

37. Secundò , quia per illud votum impetravit à Deo victoriam contra ammonitas : ergo signum est Deo placuisse ipsius votum . Et si votum placuit , etiam voti impletionem placuisse necesse est , præsertim cum à Deo non sit impedita . Et confirmatur , quia Scriptura nunquam reprehendit ipsius votum , aut voti impletionem . Ipsum verò sæpè laudat , præsertim Hebr. xi, 32 , ubi ait illum per fidem viciisse regna , et operatum esse justitiam .

38. Tertiò , si peccasset vovendo , fuisse monitus ab aliquo Prophetæ vel Sacerdote , ne impleret votum : at à nullo monitus est toto illo spatio duorum mensium , quod inter votum et voti impletionem intercessit : ergo verisimile est non peccasse vovendo ; maximè cum constet alios reges ac principes populi , quando peccarent , fuisse monitos ac reprehensos .

39. Quartò , populus non fuisse passus filiam Jephthe occidi et immolari , nisi putasset votum fuisse ratum et Deo acceptum ; sed eripuisset illam à morte , sicut eripuit Jonathan filium Saulis , quando Saul , ratione juramenti , quo se obstrinxerat , volebat illum interficere : (1 Reg. xiv, 45,) est enim par ratio . Nam populus putabat juramentum Saulis fuisse stultum ac temerarium , et id est impeditivum impletionem . Si ergo similiter putasset votum Jephthe fuisse stultum ac temerarium , etiam illius impletionem impeditivisset : at non impeditivit : putavit igitur votum et voti executionem fuisse bonam .

40. Quintò , sicut Abraham , offerendo filium suum Isaac ad immolandum , expressit typum passionis et mortis Christi , quoad voluntatem , non quoad executionem : ita consentaneum fuit , ut aliquis expimearet typum illius non solùm quoad voluntatem , sed simul etiam quoad executionem . Hoc fecit Jephthe , qui non solùm paratus fuit immolare filiam suam unigenitam , sed reipsa immolavit . Et sicut prior typus erat in sexu virili ; ita posterior in sexu fœmineo ; quia pro utroque sexu passus et immola-

tus est Christus. Et sanè filia Jephte videtur optimè expressisse figuram Christi quoad promptam moriendi voluntatem. Nam sicut Christus quando ipsi à Deo Patre proponebantur mors, promptum se obtulit, dicens: «Ecce «venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam.» Hebræor. x, 7: Ita filia Jephte, quando intellexit à Patre, se ab ipso morti destinatam esse, respondit: «Pater mi, si aperciuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quicquidemque postulatus es.» Judic. xi, 36.

41. Ad argumenta contraria sic respondeo: ad 1: Jephte voverat se immolaturum generatim quicquidem hominem primo egressentem, et sibi occurrentem. Ita Augustinus quæstione 49 super Judices. Et probatur 1, quia Jephte ad tanti momenti victoriæ impetrandam voluit aliquid magnum vovere Deo. At non fuisse magnum, si vovisset bovem, aut oves, aut capram: 2, quia illa ipsius verba: «Quicunque primus fuerit egressus, et occurrerit mihi revertenti cum pace,» non possunt intelligi nisi de homine. Soli enim homines solent obviare ire victori, et ipsi de victoria gratulari. Quod objicitur vetitum fuisse lege Mosaica immolare hominem, verum est: sed Deus, qui vetuit, potuit sua auctoritate permittere.

42. Ad 2, negatur consequentia. Non enim sequitur: Deus approbat hoc vel illud votum, ergo impedit illius impletionem: alioqui impediret impletionem omnium votorum, quæ laudabiliter facta sunt; quod est absurdum. Impedit quidem impletionem boni propositi in Abrahamo, non tamen idèo necesse est, ut impedit etiam in aliis; hoc ipsis arbitrio ac dispositioni reliquendum est. Ipse habet justas causas, cur in uno impedit, in altero non impedit. Et quidem, cur non impediverit in filia Jephte, dari possunt hæ causæ: 1, ut esset typus Christi promptè offerentis se ad mortem: 2, ut fides Jephte, et religio erga Deum magis inclaresceret: 3, ut similiter: pietas filiæ erga Deum, erga parentem, erga patriam, et simul magnitudo animi in sexu fœmineo commendaretur: 4, ut nos discamus hoc exemplo, quām promptè præstanta sint, quæ voyemus Deo, etiamsi videantur difficultia, et naturæ maximè contraria.

43. Altera quæstio est, an etiam christianis in novo

Testamento licitum sit vovere, sicut lieuit judæis in veteri? Respondeo: Omnidè licitum est. Primo, quia Prophetæ prædixit hoc futurum, Isa. xix, 21: «In illa die ecclent eum in hostiis et in munib'bus: et vota vovebunt Domino, et solvent.» Ubi sermo est de christianis, ut notant Hieronymus, Cyrillus, et alii Interpretæ. Quo etiam spectat illud Ps. LXXV, 12: «Vovete et reddite Domino Deo vestro omnes, qui in circuitu ejus adfertis munera.» Quod etiam Augustin. interpretatur christianis dictum esse: «Quisquis, inquit, potest, voveat, et credat. Non sitis pigri ad vovendum: non enim viribus vestris implebitis.» Secundò idem constat ex eventu. Nam quod prædictum est in veteri Testamento de voto, hoc in novo impletum est, et quotidie impletur. Ejus rei habemus triplex exemplum in Scriptura: Primum beatæ Mariae Virginis: Secundum eunuchorum, qui se castraverunt propter regnum cœlorum: Tertium quarundam fœminarum, quæ propter voti continentiae transgressionem ab Apostolo reprehensæ sunt.

44. De beata Virgine sic legimus Luc. i, 34: «Dixit Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?» q. d.: Quomodo fieri potest, ut ego concipiam et pariam filium, cum propter votum continentiae non liceat mihi virum cognoscere? Sic explicat Augustinus in libro de sancta virgin. cap. 4 ubi ita scribit: «Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? quod profectò non diceret, nisi Deo virginem se ante vovisset.» Similiter alii Patres.

45. De eunuchis sic legimus Matthæi xix, 12: «Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi, qui seipso castraverunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere, capiat.» Quid est seipsum castrare propter regnum cœlorum? Nihil aliud, quam ex desiderio obtinendi regnum cœlorum obstringere se voto continentiae, et amputare libertatem contrahendi matrimonium. D. Augustinus in libro de sancta virginit. cap. 23: «Quid, inquit, verius, quid lucidius dici potuit? Christus dicit: Veritas dicit eos, qui pio proposito ab uxore ducenda se continuerint, castrare seipso propter

«regnum cœlorum. Et contrà, humana vanitas impia te-
«meritate contendit (notent hoc lutherani et calvinistæ)
«eos, qui hoc faciunt, præsentem tantummodo necessita-
«tem molestiarum conjugalium devitare: in regno cœlo-
«rum amplius quidquam cæteris non habere.»

46. De fœminis sic legimus 1 Timoth. v. 11: «Ado-
lescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriatæ
suerint in Christo, nubere volunt, habentes damnatio-
nem, quia primam fidem irritam fecerunt.» Ubi per
primam fidem intelligitur votum continentiaæ, ut omnes
antiqui Patres interpretantur. D. August. in lib. de san-
cta virginitate (quem adversarii non libenter legunt) cap.
33: «Habentes, inquit, damnationem, quoniam primam
fidem irritam fecerunt, id est, in eo, quod primo vo-
verunt, non steterunt:» et lib. 1 de adulterinis conju-
giis cap. 24: «Unde Apostolus de quibusdam, quæ con-
tinentiam vovent, et postea nubere volunt: Habentes,
inquit, damnationem, quoniam primam fidem irritam
fecerunt:» et in Ps. LXXV: «Quid autem ait de quibus-
dam, quæ voverunt, et non reddiderunt? Habentes,
inquit, damnationem, quia primam fidem irritam se-
cerunt: voverunt, et non reddiderunt.»

47. Objicit Petrus Martyr in lib. de votis et cœlibatu
vota pertinere tantum ad iudeos, et non ad christianos.
Et probat quatuor argumentis: 1. Quia in veteri Testa-
mento fit mentio votorum, non in novo, saltem quoad
christianos: 2. Quia christiani sunt toti ac penitus ob-
stricti Christo per fidem; ergo supervacaneum est, quod
se obstringat per votum: 3. Quia libertas Evangelica
minuitur per votum. Nam qui voto se astringit ad conti-
nentiam, amittit libertatem ducendi uxorem: 4. Quia
qui votet continentiam, injuriam facit Deo. Quid enim
Deus reliquit illi liberum, hoc ipse vult necessarium.

48. Respondeo: Petrus Martyr, et sibi ipsi, et aliis
repugnat. Sibi quidem dupliciter: Primò, quia ex una
parte dicit eos, qui aliquid Deo vovent, facere injuriam
Deo: ex altera iudeis licita et usitata fuisse vota. Hæc
autem pugnant, nisi dicas iudeis licitum, et usitatum
fuisse facere Deo injuriam, quod absit. Secundò ex una
parte dicit supervacaneum esse per votum obstringere se

Deo, cui jam totus per fidem obstrictus sis; ex altera
votum obstaré libertati christianæ; hæc etiam pugnant.
Nam si per fidem æquè obstringimur Deo, ac per votum,
quomodo libertas potest consistere cum fide, et non cum
voto?

49. Quod etiam aliis repugnet, certò certius est. Om-
nes enim antiqui Patres non modo admittunt, sed etiam
confirmant vota in novo Testamento. Epiphanius in Pa-
nario, hær. 61: «Tradiderunt sancti Dei Apostoli pecca-
tum esse post decretam virginitatem ad nuptias reverti:»
et infra: «Si quæ vidua fuit ac Deo dicata, et posteà
nupsit, judicium et condemnationem habebit, quod
primam fidem rejecit. Quanto magis, quæ dicata virgo
fuit, et nupsit, contra Christum lascivit, et majorem
fidem rejecit, et judicium habebit?» Videatur etiam
Ambrosius ad virginem devotam, Basil. in constitutio-
nibus monasticis, Cypr. in epist. ad Pompon., Hieron.
lib. 1 contra Jovin., Chrys. ad Theodorum Monachum,
August. epist. 137 ad clerum et populum Hipponeensem,
et alii.

50. Nec obstant argumenta Martyris. Primò, quia li-
cet in novo Testamento non fiat mentio votorum inter
christianos quoad nomen; fit tamen quoad rem significa-
tam. Quid enim aliud est, *seipsum castrare*, quæm vove-
re continentiam? Et quid aliud, *primam fidem irritam
facere*, quæm voti transgressorē esse? Secundò, quia
christiani per fidem non ita sunt obstricti Christo, ut
teneantur servare continentiam. Igitur ad eam servandam
possunt se obstringere per votum. Tertiò, quia libertas
Evangelica non consistit in eo, ut quisque faciat, quod
velit; sed in eo, quod per Christum liberati simus à ser-
vitute peccati, Roman. vi, 17: «Liberati à peccato, ser-
vi facti estis justitiae.» Quartò, quia si iudæi non fece-
runt Deo injuriam per vota, quomodo christiani faciunt?
Nec Christus, quando hortatur nos ad continentiam,
hortatur ad injuriam Deo faciendam, sed ad statum per-
fectionis.

51. Tertia questio est, an liceat nobis aliquid vovere
Deo, quod alias ex præcepto tenemur facere: v. g.: An
liceat vovere quod velimus Deum colere, parentes hono-